

Adviesrapport Fryslân Werkt

Kennisuitwisseling statushouders

Hannah Plaggenborg

Juni 2026

Samenvatting

Dit adviesrapport laat zien dat de integratie en arbeidsparticipatie van statushouders in Fryslân sterk samenhangt met de volledige klantreis: van opvang en huisvesting tot inburgering, taal, participatie en werk. Uit de gesprekken met gemeenten en betrokken partijen blijkt dat arbeidsparticipatie breed wordt gezien als een belangrijke stap in integratie. Werk zorgt niet alleen voor inkomen, maar ook voor taalontwikkeling, dagstructuur, sociale contacten, zelfvertrouwen en deelname aan de samenleving.

Tegelijkertijd blijkt dat deze klantreis in de praktijk nog vaak gefragmenteerd is. Vooral de overgang van opvang naar gemeentelijke begeleiding, taal, inburgering en werk verloopt niet altijd soepel. Hierdoor kunnen statushouders lang in een wachtstand terechtkomen, waardoor motivatie, arbeidsritme en perspectief afnemen. Gemeenten zien daarom veel waarde in een vroege start, bijvoorbeeld door al vanuit het AZC te beginnen met taal, participatie, PIP-gesprekken of oriëntatie op werk. Dit vraagt wel om voldoende capaciteit, financiering en goede samenwerking tussen COA, gemeenten en uitvoeringspartners.

Een belangrijk knelpunt is de combinatie van taal, inburgering en werk. Taallessen en inburgeringsverplichtingen sluiten niet altijd aan op werktijden of participatieactiviteiten, terwijl taal juist sneller kan worden geleerd in de praktijk. Gemeenten noemen daarom taalstages, werkervaringsplekken, vrijwilligerswerk en leer-werktrajecten als waardevolle tussenstappen richting duurzame participatie.

Daarnaast vraagt talentbenutting meer aandacht. Statushouders brengen vaak opleiding, werkervaring en motivatie mee, maar komen regelmatig terecht in werk onder hun niveau. Snelle uitstroom naar werk betekent daardoor niet automatisch duurzame participatie. Er is meer aandacht nodig voor passende begeleiding, diploma-erkenning, loopbaanoriëntatie, doorgroei en zelfregie.

De belangrijkste conclusie is dat Fryslân niet vanaf nul hoeft te beginnen. Er bestaan al waardevolle praktijkvoorbeelden en samenwerkingen binnen de regio. De opgave ligt vooral in het beter verbinden, delen en doorontwikkelen van wat al werkt, zodat statushouders eerder, passender en duurzamer kunnen meedoen.

Inhoud

Inhoud	3
1. Inleiding / aanleiding.....	4
2. Bevindingen uit de praktijk	5
2.1 Arbeidsparticipatie als belangrijke stap voor integratie	5
2.2 Vroege start voorkomt verlies van motivatie en perspectief	5
2.3 Taal, inburgering en werk sluiten nog onvoldoende op elkaar aan.....	6
2.4 Passend werk en talentbenutting.....	7
2.5 Werkgevers en begeleiding bepalen of participatie duurzaam wordt.....	7
2.6 Capaciteit, financiering en bestuurlijke verantwoordelijkheid zijn randvoorwaarden	8
Samenvattend	8
3. Internationale vergelijking	9
4. Analyse: wat betekent dit voor Fryslân?	11
5. Adviesrichting symposium	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6. Format eerste symposium	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.1 Functie van het eerste symposium	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.2 Praktische informatie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.3 Werkvorm: klantreis in drie rondes	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
7. Het grotere symposium.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
8. Voorstel meerjarig kennisuitwisselingsprogramma	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
9. Conclusie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlagen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage A.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage B	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Inleiding / aanleiding

Binnen Fryslân Werkt wordt gewerkt aan het versterken van de integratie en participatie van nieuwkomers, waaronder statushouders en asielzoekers. Deze opgave staat niet op zichzelf. De Friese arbeidsmarkt kampt met aanhoudende personeelstekorten, terwijl tegelijkertijd een groep inwoners nog onvoldoende duurzaam participeert. In de uitvoeringsagenda Specifieke Doelgroepen 2026-2028 benoemt Fryslân Werkt nieuwkomers daarom als een belangrijke doelgroep binnen de bredere ambitie om inwoners duurzaam hun plek te laten vinden op de arbeidsmarkt (Fryslân Werkt, 2026). Statushouders brengen talent, ervaring en motivatie mee, maar lopen in de praktijk vaak tegen belemmeringen aan bij taalverwerving, inburgering, erkenning van vaardigheden en de stap naar werk of onderwijs.

De tussenevaluatie van de Wet inburgering laat zien dat de doelen van de wet (snel en volwaardig meedoen, participeren naar vermogen en het behalen van het hoogst mogelijke taalniveau) in de praktijk nog onvoldoende worden bereikt (Algemene Rekenkamer, 2026). Veel statushouders wachten lang voordat zij daadwerkelijk kunnen starten met hun integratieproces en hun arbeidspotentieel wordt niet altijd volledig benut. Uit de interviews is gebleken dat ook binnen Fryslân gemeenten, uitvoeringsorganisaties en werkgevers zoeken naar manieren om taal, inburgering, participatie en werk beter met elkaar te verbinden.

Tegelijkertijd bestaan er in Fryslân al waardevolle praktijkvoorbeelden waarin taal, werk, begeleiding en participatie meer met elkaar worden verbonden. Deze laten zien dat integratie sneller en effectiever kan verlopen wanneer onderdelen van de klantreis niet los van elkaar worden georganiseerd. Wel zijn deze werkwijzen nog niet overal op dezelfde manier beschikbaar. De kansen van statushouders kunnen daardoor afhankelijk zijn van de gemeente of regio waarin zij terechtkomen.

Daarom is er behoefte aan gerichte kennisuitwisseling. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag hoe statushouders sneller aan werk komen, maar vooral om hoe zij duurzaam kunnen participeren: met aandacht voor talenten, taalontwikkeling, zelfredzaamheid, begeleiding, passende routes naar werk of onderwijs en doorgroeimogelijkheden. De klantreis van de statushouder vormt hierbij een goed uitgangspunt, omdat hier zichtbaar wordt waar in het traject kansen ontstaan, waar vertraging ontstaat en waar ondersteuning beter kan aansluiten.

Het symposium wordt georganiseerd vanuit deze behoefte aan reflectie en uitwisseling. Door de Friese praktijk te verbinden met inzichten uit Duitsland en België kunnen we bestaande we leren van andere systemen, werkwijzen en keuzes. De centrale vraag is niet welk land of welke gemeente het het “beste” doet, maar welke elementen bruikbaar zijn voor de Friese context. Daarbij staan thema's centraal zoals vroege start, de combinatie van taal en werk, duurzame participatie, regionale samenwerking, erkenning van vaardigheden en de rol van bestuurders, gemeenten, werkgevers en ervaringsdeskundigen.

Hiermee ondersteunt dit onderzoek de voorbereiding van het symposium. Op basis van deskresearch, gesprekken met Friese gemeenten, interviews met betrokken partijen en internationale perspectieven worden de belangrijkste knelpunten, succesfactoren en bestuurlijke vraagstukken in kaart gebracht. De opbrengst vormt de basis voor een inhoudelijk symposiumformat en een voorstel voor vervolgsessies. Het doel is om bestuurders en partners niet alleen te informeren en inspireren, maar ook vooral aan het denken te zetten over hoe Fryslân statushouders vanaf het startpunt meer perspectief, eigen regie en duurzame participatiekansen kan bieden.

2. Bevindingen uit de praktijk

Voor dit adviesrapport zijn de inzichten uit de interviews thematisch geanalyseerd. De interviews laten zien dat gemeenten op verschillende manieren werken aan integratie en participatie van statushouders, maar dat ze tegen vergelijkbare knelpunten aanlopen.

De rode draad uit de gesprekken is dat gemeenten arbeidsparticipatie zien als een belangrijk onderdeel van integratie, maar dat de verbinding en combinatie tussen inburgering, taal en werk in de praktijk nog niet vanzelfsprekend is. Voor Fryslân Werkt ligt hier een duidelijke aanleiding om kennisdeling te organiseren.

2.1 Arbeidsparticipatie als belangrijke stap voor integratie

In vrijwel alle interviews komt naar voren dat arbeidsparticipatie wordt gezien als meer dan alleen uitstroom naar betaald werk. Werk en opleiding dragen volgens gemeenten bij aan taalontwikkeling, sociale contacten, dagstructuur, eigenwaarde en deelname in de samenleving. Daarmee wordt arbeidsparticipatie niet alleen gezien als einddoel van integratie, maar juist ook als middel om integratie te versnellen en versterken.

Gemeenten benadrukken dat statushouders vaak gemotiveerd zijn om te werken of een opleiding te volgen. Tegelijkertijd sluit het bestaande traject niet altijd goed aan op deze motivatie. Veel statushouders hebben eerst te maken met taalverwerving, huisvesting, gezinshereniging, praktische administratie of beperkte kennis van de Nederlandse arbeidsmarkt. Daarom moet arbeidsparticipatie breder worden opgevat. Vrijwilligerswerk, stages, startbanen, werkervaringsplekken en leerwerktrajecten kunnen goede tussenstappen zijn richting duurzame arbeidsparticipatie.

Uit de interviews blijkt ook dat kleine stappen al betekenisvol kunnen zijn. Parttime werk, vrijwilligerswerk of een tijdelijke participatieplek leveren niet altijd direct financiële zelfstandigheid op, maar kunnen wel bijdragen aan taalontwikkeling, netwerkvorming en arbeidsritme. Vooral voor statushouders met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, zoals deelnemers aan de Z-route, kunnen deze vormen van participatie een belangrijke eerste stap zijn.

Voor het symposium betekent dit dat arbeidsparticipatie niet te smal moet worden benaderd. De vraag is niet alleen hoe statushouders sneller aan werk komen, maar vooral hoe zij duurzaam kunnen meedoen. In een krappe arbeidsmarkt is het onbenut laten van talent economisch en maatschappelijk onwenselijk. Tegelijkertijd vraagt duurzame arbeidsparticipatie niet per se om een snelle plaatsing, maar juist om passende begeleiding, realistische verwachtingen en trajecten die aansluiten bij iemands achtergrond, vaardigheden en persoonlijke situatie.

2.2 Vroege start voorkomt verlies van motivatie en perspectief

Een tweede terugkerend thema is het belang van de vroege start. Meerdere gemeenten geven aan dat er veel tijd verloren gaat tussen statusverlening, verblijf in het AZC, huisvesting en de daadwerkelijke start van gemeentelijke begeleiding. In die periode kunnen motivatie, arbeidsritme en vertrouwen afnemen. Gemeenten die al eerder starten met begeleiding, participatie of taal zien dit als manier om stilstand te voorkomen.

In de interviews komen verschillende voorbeelden naar voren. Sommige gemeenten starten al vanuit het AZC met gesprekken, participatieactiviteiten, vrijwilligerswerk of de PIP. Ook worden doorstroomlocatie, startbanen en pilots richting werk genoemd als manieren om statushouders eerder in de maatschappij te laten meedoen. Deze aanpakken verkleinen de “wacht”-periode en geven eerder zicht op talenten, werkervaring en ondersteuningsbehoeften. Daarnaast kunnen

statushouders op deze manier eerder deelnemen aan de samenleving, in contact komen met de Nederlandse taal en beginnen met het opbouwen van een sociaal netwerk.

Tegelijkertijd blijkt dat vroeg starten in de praktijk makkelijker gezegd dan gedaan is. Gemeenten noemen verschillende randvoorwaarden die bepalen of een vroege start haalbaar is. Statushouders verblijven niet altijd in een AZC binnen of dicht bij de gemeente waaraan zij gekoppeld zijn, waardoor begeleiding op afstand praktisch lastig is. Daarnaast beschikken gemeenten niet altijd over voldoende capaciteit om al voor huisvesting begeleiding te organiseren. Ook speelt financiering een rol: middelen voor begeleiding komen vaak pas beschikbaar nadat iemand daadwerkelijk in de gemeente is gehuisvest, terwijl vroege begeleiding juist vooraf inzet vraagt.

Vroeg starten is dus zeker kansrijk, maar alleen als de randvoorwaarden kloppen. Wanneer de wettelijke inburgeringstermijn al loopt terwijl iemand nog geen stabiele woonplek heeft, kan dit extra druk opleveren. Ook kunnen onzekerheid over gezinshereniging, verblijfplaats of familie in het land van herkomst invloed hebben op de mate waarin iemand zich kan richten op taal, werk of participatie.

Voor Fryslân Werkt is vooral de vraag relevant hoe vroege start beter kan worden ingebed in reguliere dienstverlening van COA, gemeenten en uitvoeringspartners. Het symposium kan deze vraag bestuurlijk agenderen: hoe voorkomen we dat de klantreis uit losse fases blijft bestaan, en hoe organiseren we een doorlopende lijn van opvang naar inburgering, participatie en werk?

2.3 Taal, inburgering en werk sluiten nog onvoldoende op elkaar aan

Het meest terugkerende uitvoeringsknpunt is de combinatie van taal, inburgering en werk. Gemeenten benadrukken het belang van taalverwerving, maar zien dat taallessen en werk in de praktijk vaak moeilijk te combineren zijn. Lesroosters vallen vaak samen met werktijden, werkgevers vragen om beschikbaarheid en statushouders moeten daarnaast voldoen aan verplichtingen vanuit de inburgering en participatie.

Hierdoor ontstaat een verschil tussen het beleidsdoel om mensen snel te laten meedoen en hoe dit praktisch wordt ingericht. Statushouders die willen werken of al werk hebben, kunnen worden beperkt door vaste lestijden of andere inburgeringsverplichtingen. Andersom kan ook het volgen van taallessen worden bemoeilijkt door werk, gezinsverantwoordelijkheden of andere praktische zaken, zoals vervoer, bereikbaarheid en kinderopvang.

Taal wordt niet alleen in het klaslokaal geleerd, benadrukken veel gemeenten en respondenten: het leren van de taal kan juist worden versneld wanneer statushouders de taal gebruiken in een praktische context, bijvoorbeeld op de werkvloer, tijdens vrijwilligerswerk of op een stage. Maar dit vraagt om trajecten waarin taal en participatie niet na elkaar, maar juist naast elkaar worden georganiseerd. Voorbeelden hiervan zijn taalstages, werkervaringsplekken, beroepsgerichte taaltrajecten en leerwerkconstructies.

De interviews laten zien dat er veel behoefte is aan meer flexibele trajecten, waarbij taal en werk beter gecombineerd kunnen worden. Duurzame (arbeids)participatie vergt taalverwerving, maar werk kan tegelijkertijd een middel zijn om dit op te bouwen. Voor het symposium is dit een belangrijk inhoudelijk thema: hoe kan de regio taal, werk en inburgering zo organiseren dat deze elkaar versterken in plaats van bellemmeren? Dit sluit ook aan bij de bredere opdracht van Fryslân Werkt om duurzame arbeidsparticipatie niet los te zien van taal, scholing en begeleiding.

2.4 Passend werk en talentbenutting

Naast de toegang tot werk komt in de interviews sterk naar voren dat passend werk een knelpunt is. Verschillende respondenten geven aan dat het potentieel van statushouders niet altijd goed wordt benut. Hoogopgeleide statushouders of mensen met relevante werkervaring komen regelmatig terecht in werk onder hun niveau. Dit hangt samen met taalniveau, diploma-erkenning en onbekendheid met buitenlandse werkervaring.

In beleid en uitvoering ligt vaak nadruk op snelle uitstroom naar werk. Dit kan op korte termijn positief lijken, maar leidt niet automatisch tot duurzame participatie. Wanneer iemand structureel onder zijn niveau werkt, weinig doorgroeimogelijkheden heeft of onvoldoende begeleiding krijgt, kan dit leiden tot frustratie, verlies van motivatie en onderbenutting van talent.

Meerdere interviews wijzen daarom op het belang van een bredere benadering van talenten. Niet alleen de vraag welk diploma iemand heeft, maar ook wat iemand kan, welke werkervaring iemand meebrengt en welke ontwikkelstappen nodig zijn om passend werk mogelijk te maken. Dit vraagt om betere intake, aandacht voor diploma-erkenning, loopbaanoriëntatie en routes waarin statushouders kunnen doorgroeien naar werk dat aansluit bij hun talenten.

Hier past ook de lijn “any job – better job – career”. Gemeenten richten zich vaak op de eerste stap naar werk, maar duurzame participatie vraagt ook aandacht voor de vraag hoe mensen daarna verder komen. Daarbij hoeft de verantwoordelijkheid niet volledig bij gemeenten te liggen. Juist aan de voorkant kan meer worden ingezet op zelfredzaamheid: hoe bouw je een netwerk op, hoe maak je een cv, hoe bespreek je doorgroeimogelijkheden, welke opleiding of aanvullende scholing is nodig en hoe werkt de Nederlandse arbeidsmarkt?

Ook de buitenlandse interviews ondersteunen dit punt. Zowel in België als Duitsland komt naar voren dat diploma-erkenning, begeleiding naar passend werk en transparantie in routes bepalend zijn voor duurzame participatie. De les voor Fryslân is dat arbeidsparticipatie niet alleen moet gaan over instroom in tekortsectoren, maar ook over duurzame inzetbaarheid, talentontwikkeling en perspectief op doorgroei.

2.5 Werkgevers en begeleiding bepalen of participatie duurzaam wordt

Werkgevers spelen een belangrijke rol in de arbeidsparticipatie van statushouders. In verschillende interviews wordt benoemd dat werkgevers, mede door personeelstekorten, bereid kunnen zijn om statushouders kansen te bieden. Tegelijkertijd blijkt dat werkgevers vaak ondersteuning nodig hebben om die bereidheid om te zetten in duurzame plaatsingen.

Voor Fryslân Werkt is het belangrijk om dit thema goed te positioneren. Werkgevers hoeven niet het hoofdthema van het symposium te worden, omdat hier al verschillende trajecten en initiatieven op lopen. Wel vormen werkgevers een noodzakelijke schakel binnen de bredere vraag hoe taal, werk, begeleiding en zelfredzaamheid beter georganiseerd kunnen worden.

Meerdere gemeenten vertellen dat werkgevers terughoudend kunnen zijn door taalbarrières, cultuurverschillen, onzekerheid over begeleiding of onduidelijkheid over regelingen. Werkgevers weten niet altijd bij wie zij terecht kunnen met vragen of welke ondersteuning beschikbaar is. De interviews laten zien dat succesvolle arbeidsparticipatie begeleiding aan beide kanten vraagt. Statushouders hebben ondersteuning nodig bij taal, sollicitaties, werkcultuur, administratie en het begrijpen van verwachtingen op de werkvloer. Werkgevers hebben behoefte aan duidelijke

aansprekpunten, praktische informatie, begeleiding bij onboarding, ondersteuning bij taal op de werkvloer en soms een buddy- of jobcoachconstructie.

Ook wordt het belang van cultureel sensitieve begeleiding genoemd. Ervaringsdeskundigen, interculturele coaches, mentoren en lokale intermediairs kunnen helpen om verschillen tussen statushouders, gemeenten en werkgevers te overbruggen. Daarmee wordt arbeidsparticipatie een bredere regionale opgave, waarin gemeenten, werkgevers, onderwijsinstellingen, sociaal ontwikkelbedrijven, arbeidsmarktregio's en maatschappelijke organisaties sterker met elkaar moeten worden verbonden.

2.6 Capaciteit, financiering en bestuurlijke verantwoordelijkheid zijn randvoorwaarden

Ten slotte komt uit de interviews naar voren dat gemeenten graag wel willen, maar simpelweg niet altijd beschikken over voldoende middelen, capaciteit of duidelijke randvoorwaarden. Persoonlijke begeleiding is belangrijk, maar hoge caseloads en beperkte uitvoeringsmiddelen maken maatwerk moeilijk.

Daarnaast wordt gewezen op versnippering: statushouders krijgen vaak te maken met verschillende organisaties, zoals gemeenten, COA, UWV, VluchtelingenWerk, taalaanbieders, werkbedrijven. Één duidelijk aanspreekpunt ontbreekt, waardoor het traject minder overzichtelijk wordt (voor zowel statushouders als andere professionals of werkgevers).

Ook financiering wordt als knelpunt genoemd. Projecten zoals taalstages, pilots vanuit opvanglocaties of extra begeleiding zijn vaak tijdelijk gefinancierd, terwijl de opgave structureel is. Financiering en capaciteit zijn daarom belangrijke randvoorwaarden, maar hoeven niet het hoofdthema van het eerste symposium te zijn. Ze kunnen wel worden benoemd als vervolgvraag, bijvoorbeeld in een latere bijeenkomst met bestuurders, uitvoerders en eventueel financiële afdelingen.

De interviews laten ook zien dat bestaande infrastructuren nog beter benut kunnen worden. Sociaal ontwikkelbedrijven, meedoenbalies, werkgeversnetwerken, regionale werkcentra, onderwijsinstellingen en arbeidsmarktstructuren zijn wel aanwezig, maar worden nog niet altijd met elkaar verbonden rond statushouders. Daarmee ligt de opgave niet per se in nieuwe voorzieningen, maar in betere samenwerking en benutting van wat er al is.

Daarbij verschillen gemeenten in Fryslân in aanpak, capaciteit en uitvoeringsstructuur. Er is binnen Fryslân al veel praktijkkennis aanwezig, maar succesvolle aanpakken zijn niet overal even toegankelijk. Dit benadrukt het belang van kennisdeling en het beter benutten van wat in Fryslân al werkt.

Voor Fryslân Werkt vormt dit een belangrijk uitgangspunt voor het symposium: niet alleen knelpunten agenderen, maar ook bestaande Friese best practices zichtbaar maken, bestuurders anders laten kijken naar de doelgroep en samen verkennen welke vervolgstappen nodig zijn om statushouders vanaf het begin meer perspectief, eigen regie en duurzame participatiekansen te bieden.

Samenvattend

De klantreis van statushouders richting duurzame participatie is in Fryslân nog te vaak gefragmenteerd. Gemeenten zien het belang van vroege participatie, taal en werk, maar in de praktijk sluiten opvang, inburgering, begeleiding, werkgevers en door groei nog onvoldoende op elkaar aan.

Daardoor ontstaan wachttijd, verlies van motivatie, onderbenutting van talent en ongelijke kansen per gemeente.

3. Internationale vergelijking

Onderstaande tabel vergelijkt de aanpak van Nederland, Duitsland en België rondom integratie en arbeidsmarktparticipatie van statushouders. De vergelijking laat zien hoe landen verschillen in de start van integratie, taalverwerving, werkmogelijkheden en bestuurlijke verantwoordelijkheid. Dit helpt om de Nederlandse en Friese context scherper te duiden en mogelijke leerpunten uit andere landen te herkennen.

<i>Thema</i>	<i>Nederland</i>	<i>Duitsland</i>	<i>België</i>
<i>Start integratie</i>	Na statusverlening/koppeling aan gemeente *	Al tijdens procedure	Na erkenning
<i>Start taal</i>	Vaak pas later → Na koppeling aan gemeente *	Vaak al tijdens procedure via Integrationskurs of Erstorientierungskurs	Beperkt tijdens procedure
<i>Werk tijdens procedure</i>	Beperkt *	Vaak mogelijk na 3 maanden (onder voorwaarden)	Na 4 maanden
<i>Inburgering</i>	Uniform systeem	Versillen tussen deelstaten en gemeenten	Erg regionaal verschillend
<i>Regie op integratie</i>	Gemeente centraal	Federale overheid + deelstaten + gemeenten	Federaal asielbeleid, regionale integratie
<i>Huisvesting</i>	Gemeente wijst woning toe	Woonplaats vaak opgelegd via Wohnsitzauflage	Zelf woning zoeken na erkenning
<i>Invloed op woonplaats</i>	Beperkt	Erg beperkt	Meer vrijheid, maar afhankelijk van woningmarkt

***Taalniveau-
eisen***

B1-route als uitgangspunt

B1 via Integrationskurs

Verschilt per
gewest

***Na Migratiepact aangepast**

* **Start integratie:** Vooral na statusverlening en gemeentelijke koppeling; het Migratiepact kan door snellere procedures wel invloed hebben op het moment van doorstroom.

* **Werk tijdens procedure:** niet alleen “beperkt”, maar specifieker: asielzoekers mogen werken als hun aanvraag minstens 6 maanden in behandeling is en de werkgever een TWV aanvraagt. Sinds 12 juni 2026 gelden strengere uitzonderingen: sommige groepen, zoals mensen uit veilige landen, mogen niet werken. Voor kansrijke asielzoekers is/wordt juist eerder werken na 3 maanden aangekondigd, maar de basisinformatie van Rijksoverheid noemt nog 6 maanden.

* **Start taal:** Vaak alsnog na koppeling aan gemeente; vroege taalstart vanuit AZC wordt wel nagestreefd, maar is niet overal structureel.

4. Analyse: wat betekent dit voor Fryslân?

De praktijkinzichten laten zien dat het vraagstuk niet draait om één los knelpunt, maar om de samenhang tussen verschillende fases in de klantreis. Gemeenten zien arbeidsparticipatie als een belangrijk onderdeel van integratie, maar merken dat opvang, huisvesting, inburgering, taal, begeleiding, werkgevers en doorgroeimogelijkheden nog onvoldoende op elkaar aansluiten. Daardoor ontstaat het risico dat statushouders te lang in een wachtstand terechtkomen, terwijl motivatie, arbeidsritme en perspectief juist in de beginfase belangrijk zijn om vast te houden.

Voor Fryslân betekent dit dat de opgave niet alleen ligt in het stimuleren van meer uitstroom naar werk, maar vooral in het organiseren van een meer doorlopende en samenhangende route richting duurzame participatie. De klantreis laat zien dat vertraging of onvoldoende aansluiting in een vroege fase later doorwerkt. Wanneer iemand lang moet wachten op huisvesting, pas laat start met taal of begeleiding, of onvoldoende zicht krijgt op mogelijkheden richting werk of onderwijs, wordt participatie moeilijker. Andersom laten bestaande Friese voorbeelden zien dat vroeg starten met taal, participatie, oriëntatie op werk en persoonlijke begeleiding juist kan bijdragen aan motivatie, zelfvertrouwen en snellere deelname aan de samenleving.

Een belangrijk inzicht is dat arbeidsparticipatie breder moet worden opgevat dan alleen betaald werk. Uit de gesprekken blijkt dat werk, opleiding, vrijwilligerswerk, taalstages, werkervaringsplekken en leer-werktrajecten allemaal kunnen bijdragen aan integratie. Deze tussenstappen zijn niet altijd direct gericht op financiële zelfstandigheid, maar kunnen wel zorgen voor taalontwikkeling, sociale contacten, dagstructuur, arbeidsritme en inzicht in de Nederlandse arbeidsmarkt. Voor Fryslân Werkt betekent dit dat het symposium niet alleen moet gaan over de vraag hoe statushouders sneller aan een baan komen, maar vooral over hoe zij vanaf het begin duurzaam kunnen meedoen.

Daarnaast wordt duidelijk dat taal, inburgering en werk in de praktijk nog te vaak naast elkaar bestaan in plaats van elkaar te versterken. Gemeenten herkennen dat taal nodig is om goed te kunnen participeren, maar zien ook dat taal juist sneller wordt geleerd wanneer mensen deze in de praktijk kunnen gebruiken. De huidige organisatie van taallessen, inburgeringsverplichtingen en werk of participatie sluit daar niet altijd goed op aan. Voor Fryslân ligt hier een belangrijke inhoudelijke focus: hoe kunnen taal, werkervaring en participatie zo worden georganiseerd dat ze elkaar versterken in plaats van belemmeren?

Ook de verschillen tussen gemeenten zijn relevant. Sommige Friese gemeenten hebben al aanpakken ontwikkeld die goed aansluiten bij een vroege en samenhangende klantreis, terwijl deze werkwijzen elders minder beschikbaar zijn. De kansen van statushouders kunnen daardoor mede afhangen van de gemeente of regio waar zij terechtkomen. Dit betekent niet dat iedere gemeente exact hetzelfde moet doen, maar wel dat Fryslân Werkt een rol kan spelen in het zichtbaar maken, verbinden en vertalen van bestaande praktijkkennis.

Hiermee ligt de meerwaarde dus vooral in verbinding en kennisuitwisseling: als partij die gemeenten, uitvoerders, werkgevers, onderwijs, COA, ervaringsdeskundigen en internationale partners bij elkaar brengt rond gedeelde vraagstukken.

Een ander belangrijk punt is de verschuiving van snelle plaatsing naar duurzame participatie. In de praktijk ligt de nadruk vaak op de eerste stap naar werk. Dat is begrijpelijk (onder andere door de arbeidsmarktkrapte) maar het risico is dat talenten onvoldoende worden benut. Statushouders kunnen terechtkomen in werk onder hun niveau, zonder duidelijk perspectief op ontwikkeling of doorgroei. Daarom is de lijn **any job – better job – career** interessant. Het symposium kan bestuurders

uitdagen om niet alleen te kijken naar instroom naar werk, maar ook naar zelfredzaamheid, loopbaanoriëntatie, diploma-erkenning, netwerkopbouw en doorgroeimogelijkheden.

Tegelijkertijd moeten de randvoorwaarden wel realistisch benoemd worden: gemeenten geven namelijk aan dat zij te maken hebben met beperkte capaciteit, financiering, hoge caseloads en versnippering tussen organisaties. Deze factoren bepalen of vroege start, maatwerk en duurzame begeleiding daadwerkelijk mogelijk zijn. Voor het eerste symposium hoeven financiering en capaciteit niet het hoofdthema te zijn, maar ze moeten wel als vervolgvraag worden meegenomen. Het eerste symposium kan daarom vooral focussen op het vormen van de denkrichting. Vervolgssessies kunnen dieper ingaan op bijvoorbeeld financiering, werkgeversaanpak of regionale samenwerking.

Fryslân hoeft dus niet vanaf nul te beginnen: er is al veel kennis, initiatieven en betrokkenheid aanwezig. Het doel is om deze beter met elkaar te verbinden. Het symposium moet daarom worden ingericht als een gerichte kennisuitwisseling over de vraag hoe Fryslân de klantreis vanaf het begin meer samenhangend, activerend en duurzaam kan organiseren.

Met deze inzichten komt de focus voor het symposium op drie centrale thema's in de klantreis:

1. **Vroege start:** hoe voorkomen we stilstand tussen opvang, huisvesting en begeleiding?
2. **Taal en werk in samenhang:** hoe zorgen we dat taalverwerving en participatie elkaar versterken?
3. **Duurzame participatie:** hoe werken we niet alleen aan werk, maar ook aan perspectief, zelfregie en doorgroei?